

CULTURA CREȘTINĂ

revistă lunară

Redacția și Admini-
strația:
Blaj (Transilvania).

Abonamentul:
Pe an . . . 70 lei.
Pe șase luni . 35 lei.

Redactor responsabil:
Dr. Victor Macaveiu
BLAJ.

Actualități.

Chestiunea calendarului¹⁾.

1. Greșala Calendarului Iulian. — 2. Calculul Paștilor greșit și în contra-
dicție cu canoanele — după Calendarul Iulian! — 3. Greșala, în jurul
Paștilor, după calend. Iulian și lunile lui pascale! — 4. Reforma calen-
darului făcută de P. Gregoriu XIII. — 5. Adoptarea reformei gregoriane
în Apus și în viața de stat în Răsărit. Decretul-lege pentru România. —
6. Actualitatea introducerii noului calendar pentru biserica orientală din
România. Motivele, cari milltează pentru aceasta. — 7. Atitudinea princi-
piară a bisericii unite. — 8. Cu ce vom înlocui Calendarul iulian? Diferite
proiecte și șanzele lor de realizare. — 9. Calendarul Gregorian tale-quala,
ori cu oare-cari modificări? — 10. O tabelă elocuentă! — 11. Serbarea
zilei Paștilor și noul Calendar. — 12. Când ar trebui inactivată schimbarea
Calendarului? O chestiune preliminară! — 13. Inactivarea făcută la 1 Oct.
st. v. 1923? Motivele pentru data acestei zile. — 14. Chestiuni de executare.

1. Calendarul folosit astăzi în biserica noastră și, în general,
în întreagă biserica orientală, precum și în biserica romano-
catholică din Moldova, din Rusia veche, — cu excepția Italo-
grecilor uniți, a diecezelor rutene unite din Ungaria, Ceho-
slovacia și Polonia (partea Galițiană), este, după calculii
științei astronomice, evident *greșit!*

Diferența între anul solar astronomic și între anul civil
și bisericesc este, tot la 100 de ani, de ca. $\frac{3}{4}$ de zi. Calen-
darul Iulian calculează adecă anul civil-bisericesc cu 365 $\frac{1}{4}$
zile, pe când lungimea medie a anului astronomic se calcu-

¹⁾ Referat pregătit și prezentat conferenței episcopilor uniți, din
zilele de 25 și 26 Iulie n. 1923.

lează de obicei cu 365 zile 5 ore 48' și 48" ¹⁾, sau în formulă matematică, cu 365.24219 zile. Diferența aceasta zilnică de 11' 12" face tot la câte 128 ani o zi întreagă, sau aproximativ 3 zile la 400 ani (exact, la 384 ani!) așa că până pe vremea Pontificelui Gregoriu XIII diferența era de 10 zile, iar în zilele noastre este de 13 zile.

2. De sigur chestiunea Calendarului *nu este o chestiune de credință*, și, sub acest raport, biserica este liberă să adopte ori care măsură de timp, care corespunde realității, ori se apropie mai tare de adevăr.

Or, biserica creștină a adoptat la timpul său Calendarul imperiului Român, așa cum a fost fixat de către Iuliu Caesar, la a. 45 a. Hr. și l'a menținut în Apus până în vremea Pontificelui Gregoriu XIII, iar în Răsărit până în zilele noastre,

Cum am constatat mai sus, este științificește dovedit, că acest Calendar nu este în deajuns de exact. Mai mult încă, — și aci este partea care privește chiar Biserica și orânduilele ei! — se poate dovedi, că folosirea Calendarului Iulian influențează, *într'un chip contrar vechilor canoane*, tocmai și orânduială bisericească privitor la data serbătorii Paștilor.

Serbătorirea sfințelor Paști, după regulile bisericii orientale, are să se facă în restimpul dintre 21 Martie ²⁾ și 25 Aprilie, și anume: în prima Duminică, după luna plină, ce urmează echinocțiului de primăvară. Dacă însă luna plină și Duminica convin amândouă pe 21 Martie, atunci prăznuirea

¹⁾ E interesant să se știe, că durata reală a anului solar tropic socotit dela un echinocțiu de primăvară până la celalalt, variază la anii 1861—1890 între 365 zile 5 ore 26' și 365 zile 6 ore deplin. Media acestor, 30 de ani ar fi deci anual 365 zile 48' 24". — Astronomi de renume susțin, că suntem încă departe, de a cunoaște destul de exact formula generală a duratei anului solar, precum nici schimbările, la cari această durată poate fi supusă în cursul veacurilor. (Vezi despre acest lucru pag. 52—55 din broșura: *La question du Calendrier* a lui Ces. Tondini de Quarenghi, reprezentantul Academiei de științe din Bologna pentru unificarea măsurii timpului, — apărută la București, Socec. 1898.

²⁾ Data echinocțiului bisericesc! — E interesant să amintesc cece spune vestitul astronom prof. Förster, că „în 325, anul Conciliului dela Niceea, echinocțiul a sosit la 20 Martie ora 4 d. a. timpul de Ierusalim“. Prin urmare, în 325, nu era 21 Martie în clipa echinocțiului, de cât la 120° Est de Ierusalim, în Camciatca, în afară de limitele lumii cunoscute pe atunci! (Ces. Tondini de Quarenghi broș. cit. pag. 52). Tot așa, în a. 326 echinocțiul la Ierusalim a fost la 20 Martie!

Paștilor se amână cu o săptămână întreagă, pentru a nu se serba Paștile creștine deodată cu ale Jidovilor.

În zilele noastre, echinocțiul de primăvară al Calendarului Iulian cade tocmai pe 8 Martie, după calendarul astronomic, și prin urmare serbarea Paștilor trebuind uneori să treacă până la 25 Aprilie st. v., am avea să serbăm Paștile tocmai la 8 Maiu, calendarul (nou, sau) astronomic, — serbătoarea sfântului George căzând pe Vinerea Patimilor!!

3. În afară de aceasta, prăznuirea Paștilor după Calendarul Iulian și după calculul *lunei pascale* a acestui Calendar (Ciclul lui Meton de 19 ani, cu o diferență de 1 zi întreagă la 308 ani!) duce la o nouă abatere dela Canonul Sinodului dela Niceea și dela dispoziția „Constituțiunilor Apostolice“, — precum aceasta o arată mai pe larg profesorul M. Coculescu în „Chestiunea Calendarului, conferință ținută la 1898, citată la I. Remer-Anselm, Despre Calendarele creștine și unificarea lor, București, H. Steinberg 1919, pag. 31—33¹⁾.

4. Evidența greșală științifică, precum și considerantele de mai sus, au îndemnat pe *Papa Gregoriu XIII, ca să adaugă Calendarului Iulian o corectură*, menită să facă să dispară diferența de 3 zile, tot la 400 de ani.

Dispoziția Papei Gregoriu XIII prevede, ca dintre anii seculari, cari după Calendarul Iulian, toți aveau să fie bissectili — în acest calendar toți anii divizibili cu 4 sunt bissectili, prin urmare și toți anii seculari! — pe viitor să fie bissectili tot numai al 4-lea an secular. Sau, cu alte cuvinte: în Calendarul Iulian toți anii seculari aveau să fie de câte 366 de zile. Dar după reforma gregoriană, 3 ani seculari, din 4, sunt reduși la 365 de zile, și anume rămân bissectili în Calendarul gregorian numai acei ani seculari, ai căror două cifre dela început sunt divizibile cu 4. Anul 1600 avea deci să fie bissectil, cu 366 de zile, iar anii 1700, 1800 și 1900 în Calendarul gregorian au fost ani comuni, de 365 de zile; pe câtă vreme, în cel iulian, toți acești 4 ani seculari au fost bissectili, așa că la 400 de ani, dela Gregorie XIII încoace, avem o nouă diferență de 3 zile.

¹⁾ Dl. Ces. Tondini de Quarenghi, în broș. cit. pag. 49, constată, că regulile conciliului de Niceea, privitoare la serbarea Paștilor, în Calendarul Iulian, în restimpul anilor 1890—2000 sunt salvădate abia în 26 de ani, din 100!

Pentru a șterge apoi diferența ce exista până atunci, între vechiul și noul Calendar și pentru a face deci, ca echinocțiul de primăvară din 1583, să revină dela 11 Martie, cum a fost în 1582, la data lui astronomică de 21 Martie, Gregoriu XIII decise, ca *ziua de Vineri, 5 Octomvrie 1582, să fie socotită ca 15 Octomvrie*, adăugându-se deci 10 zile, cari reprezentau diferența, ce exista până atunci între Calendarul iulian și cel astronomic.

Lauda Calendarului gregorian, o vestesc și astăzi astronomii cei mai distinși. Așa găsec la Tondini, broș. cit. pag. 49, o declarație a directorului Observatorului din Athena, făcută gazetei *Aquovica* (nr. 10 dec. 1897): Știința, ca atare, recunoaște Calendarul gregorian de singur exact și ducător la scop. — Iar despre epactele ciclului apusean, un alt astronom (Mädler, dela Dorpat), afirmă, că ele „sunt așa de exacte, pe cât numai un atare ciclu poate să fie!” — Și mai precis și mai hotărît se declară apoi profesorul Förster, poate cea dintâi autoritate contimporană, în materie de astronomie aplicată hronologiei. El scrie următoarele:

„Calendarul Gregorian constituie cea mai exactă și mai potrivită metodă de intercalare, ce se poate concepe; mai ales din punctul de vedere al cunoștințelor astronomice actuale. Ori ce încercare de îmbunătățire, în vederea augmentării exactității sale, ar fi *un salt în întineric...* ori ce încercare de acest gen ar putea, tot așa de bine, să augmenteze ori să diminueze, mica greșală, ce rezultă din intercalațiunea gregoriană; greșală, carea, pe cât cunoaștem astăzi alterațiunile anului solar, ne va da cu ceva mai mult de o jumătate de zi, tot la 2000 ani!... Variabilitatea în lungime a anului nici de cum nu este cunoscută cu suficientă certitudine, în cât să se poată stabili, de acuma, cu destulă siguranță, o regulă de intercalare *încă și mai exactă!* (v. Ces. Tondini broș. cit. pag. 18 și 53).

5. Calendarul cel nou, numit *Gregorian*, fu acceptat de Franța, în acelaș an, însă numai cu ziua de 9 Decemvrie, căreia i-a urmat a doua zi 20 Decemvrie; la 1752 fu adoptat de cătră Anglia, la 1584 de cătră Gërmania.

„Reforma se isbi de porțile Orientului, fără a putea pătrunde; a trebuit să treacă peste toată Asia, pentru a fi priecpută în Extremul Orient, în Japonia, unde s'a adoptat încă în 1873. Așa că, pe când Japonezii necreștini își reformează

Calendarul, călcând tradiții seculare¹⁾, spre a se pune la nivelul și raporturile cu lumea civilizată, noi, pravoslavniciei creștini, persistăm a fi în desacord cu hotărîrea sf. Sinod dela Niceea, în desacord cu natura” — scrie profesorul N. Coculescu, în broșura citată.

La 1 Aprilie st. v., în sfârșit, Calendarul Gregorian fu introdus, printr'un Decret-Lege, și în România întregită, *pentru toate actele civile ale Statului*, după ce, încă de mai înainte, el era în uz la noi în Transilvania și Bucovina, iar în vechiul Regat el fusese întrebuițat de asemenea mai de mult, dar numai în relațiunile internaționale de comerț și comunicație.

Decretul-lege hotărîse, ca data 1 Aprilie st. v. 1919 să fie considerată drept 14 Aprilie stil nou. Schimbarea aceasta, care suprimă deodată cele 13 zile de diferență, a fost aproape imperceptibilă pentru toți ramii administrației civile de stat.

6. A rămas încă neresolvată cestiunea Calendarului *pentru biserica Orientală, unită și neunită, din Regatul nostru*.

Rezolvirea ei, și în acest domeniu, al vieții religioase, se impune însă, din o mulțime de considerante, tot mai tare.

Fie, că lumea, după experiența făcută cu introducerea integrală a stilului nou în viața civilă, a văzut, că această schimbare a Calendarului în practică este mult mai ușor de realizat, de cât se credea de cătră cei mai mulți, fie că mai sunt și alte considerante în favorul acestei schimbări, noi toți avem impresia, că cestiunea Calendarului se apropie de o rezolvare, și în sinul bisericii orientale din Regatul nostru.

Cestiunea, într'un cuvânt, pare a fi de actualitate. Și de aceea, în ordinea de zi a conferenței de față a episcopilor noștri s'a luat și această cestiune, după-ce ea mai fusese

¹⁾ Iată ce găesc, sub acest raport, în broșura lui Ces. Tondini, la pag. 63: „Totul conspira (în Japonia) în potriua acestei măsuri (=introducerea Calendarului gregorian!): credințele religioase, la cari veneau să se adaugă superstiții învechite; interesele castei sacerdotale, obiceiuri deosebit de scumpe poporului, cari aveau să dispără; nevoia de a reface într'un anumit chip, toată istoria civilă și bisericească a Japoniei, pentru a pune datele de acord cu noul Calendar și cu noua hronologie; susceptibilitățile naționale; susceptibilitățile asiatice; ruptura morală cu China; dușmănia tuturor sectatorilor lui Buddha, știut fiind, că Calendarul chinez fusese introdus, la 602, în Japonia, prin un preot budhist dela Koudbar; în sfârșit, pentru a termina, chiar pasiunea ce Japonezii o au pentru flori!” — Și, cu toate acestea, reforma s'a introdus, fără de a provoca nici o zguduire mai remarcabilă!

discutată și într'o conferență intimă a episcopilor noștri, ținută la București, în 31 Maiu 1923, unde s'a fost adus hotărârea principiară, rămânând ca amănuntele să fie precizate și publicate la timp potrivit.

Intre motivele, cari militează, pentru înlocuirea vechiului Calendar, cred, că se pot invoca următoarele:

a) Evidenta *greșală de calcul*, pe care se bazează Calendarul Iulian și pe care am indigitat-o mai sus. — Este foarte firesc, ca biserica, al cărei rost este să vestească și să propage, în tot locul și între toate împrejurările, numai adevărul, să adopte și să folosească, ca măsură de timp, acel Calendar, care se apropie de adevăr, care ține mai mult samă de rezultatele neîndoloase ale științelor și cercetărilor omenești. Și acesta este: Calendarul Gregorian. — Academicianul *St. C. Hepites* scrie chiar următoarele șire în articolul „Indreptarea Calendarului, din punct de vedere economic, etc.” publicat în „Bulletinul Ministerului de agricultură, comerț, industrie și domenii” Anul X Nr. 10: „Mai știu, că datoria celui greșit este de a-și îndrepta eroarea și, prin urmare, mai înainte de oricine tocmai biserica ortodoxă datoare este a cere cu insistență îndreptarea Calendarului. Numai astfel dânsa va putea proba, că respectă prescripțiunile conciliului de la Niceea, dela care astăzi ea s'a depărtat foarte mult”.

b) Nu există prescripțiuni de ale Sinoadelor, cari să fi consacrat pentru uz veșnic tocmai Calendarul Iulian. Folosim acest Calendar pe temeiul unei simple tradiții bisericești, carea s'a dovedit eronată, și deci poate și se cade chiar, să fie abandonată cât mai în grabă. Acest adevăr și-a făcut drum și în mințile conducătorilor bisericii orientale neunite, precum se poate vedea din broșura Dlui *P. Drăghici* asesor on. al Consist. Arhid. din Sibiu, intitulată: „Insemnări dela Conferența Reprezentanților Bisericii Ortodoxe, ținută la Constantinopol dela 10 Maiu începând... etc.” tipărită la București, Tipogr. Cărților bisericești 1923 passim.

c) Ca argument pozitiv, de cea mai mare greutate, aș invoca o samă de motive de ordin economic-social și religios, în favoarea abandonării Calendarului iulian.

Credincioșii noștri, adecă, trăind, mai ales în ținuturile alipite, alături cu credincioșii altor biserici, cari își prăznuesc serbătorile după Calendarul Gregorian, sufer, nu arare-ori, din pricina, că patronii de altă credință nu lucrează nici ei, nici

angajații lor, în zilele de serbătoare ale Calendarului nou. — Serbătorile noastre, iară, cad adeseori pe zilele de lucru ale celorlalți concetățeni, și atunci ai noștri credincioși sunt puși în dilema: sau să nu-și respecte propria serbătoare, sau, refuzând să lucreze în aceea zi, să sufere pagube simțitoare, lipsindu-se de ori ce câștig pe acele zile. — Prin urmare, ori suntem nevoiți a lucra în zilele noastre de serbătoare, ori suntem nevoiți a pierde câștigul în zilele de serbătoare ale străinilor — ceea ce însemnează în tot cazul o scădere, sau a sentimentului religios, sau a putinții de agonisire pe sama economiei naționale. Așa că, sub acest raport, populația noastră ar saluta cu cea mai mare bucurie unificarea serbătorilor resp. a Calendarului.

Adaugem, că din punct de vedere religios, este de asemenea o priveriște puțin edificătoare, când noi trebuie să celebrăm serbătorile noastre în zilele de lucru ale celorlalți și în mijlocul sgomotului și a alergării obișnuite a acelor zile de lucru!

d) Un alt motiv, de ordin sufletesc național, pentru abandonarea Calendarului vechiu, este următorul:

Noi, Românii prin naștere, suntem astăzi majoritatea mare a populației acestei țări, aș putea zice: suntem elementul alcătuitor de stat. Prin urmare nu mai poate exista teama, că adoptarea Calendarului Gregorian ar putea influența, în chip defavorabil, naționalitatea ori religia noastră.

Izolarea de către alte popoare ori culte religioase, prin menținerea Calendarului Iulian — ca un mijloc de conservare și apărare, în trecut, a naționalității și religiei noastre — nu mai are nici un rost! Din potrivă! Noi avem astăzi tot interesul ca, adoptând Calendarul Gregorian, să facem să dispară o barieră de despărțire, deschizând poarta de intrare în sinul bisericii și al neamului, acelora, pe cari deosebirea calendaristică i-ar mai reține de la acest pas.

7. Pentru toate aceste motive, și după-ce Calendarul Gregorian a fost adoptat și în viața civilă a Statului român, mi-se pare, că ar fi contrar tuturor tradițiilor de progres, de avansare, de occidentalizare și modernizare, ale bisericii noastre unite, dacă nu am grăbi, din partea noastră, abandonarea Calendarului Iulian, pentru a pune poporul nostru, și în cât privește zilele lui de praznic, în ensemblul tuturor popoarelor din Apus, și pentru a realiza, în acest chip, dorința exprimată

încă de Conciliul din Niceea, de a se vedea toți creștinii serbătorind deodată zilele de praznic bisericesc.

8. Intrebarea firească, ce urmează să ni-o punem, este: *abandonând Calendarul iulian, cu ce îl vom înlocui?*

Ne putem gândi oare la acceptarea unei reforme mai ample, mai radicale, să zicem: mai practice, a măsurării și împărțirii timpului, conform unor proiecte ce s'au ventilat prin reviste și la congrese de specialitate, ori ne vom mărgini, pentru moment, la adoptarea Calendarului Gregorian (tale-qual, ori cu mici modificări!) — făcând acuma, pentru a veni în concordanță cu acest Calendar, saltul de 13 zile, cari prezintă diferența de azi dintre cele două Calendare?

Ne vom gândi oare, d. p., la reforma propusă de *Heese*, delegatul Peruvian la Congresul științific din Santiago, carele contempla, să se împartă anul în 13 luni, fiecare lună având câte 28 de zile și fiecare zi din săptămână avându-și data sa constantă? Luni ar fi totdeauna la 1, 8, 15, 22; Marți la 2, 9, 16, 23 etc. din fiecare lună!

Sau, ne vom gândi la reforma concepută de *Armelin*, un discipol al astronomului Flamarion, și ale cărui idei ar fi fost admise într'un congres calendaristic ținut la Liège în 1914 — precum urmează:

a) Anul civil comun este de 364 zile, împărțit în 4 cuatele à 91 zile, resp. 13 săptămâni, începându-se cu Dumineca și sfârșindu-se cu Sâmbăta, iar lunile din fiecare cuartal fiind de câte 30, 30 și 31 zile.

b) Lunile Ianuarie, Aprilie, Iunie și Octomvrie încep în fiecare an cu Dumineca și se termină Luni; Februarie, Martie, August și Noemvrie încep cu Marți, se termină cu Miercuri, iar lunile Martie, Iulie, Septemvrie și Decemvrie încep cu Joi și se termită cu Sâmbăta.

c) Ziua din săptămână are pentru totdeauna aceeaș dată de lună.

Acest proiect, complectat cu oare-cari propuneri, absolut necesare pentru realizabilitatea lui (d. p. cum se va intercala ziua a 365-a, resp. a 366-a din anii bissectili? etc.) a fost înaintat și conferenței reprezentanților bisericeii ortodoxe dela Constantinopol, din partea delegației bisericeii ortodoxe românești, pentru a se ținea seamă de el la timp și prilej potrivit. — Tot delegația românească dela Constantinopol, (Dnii P. Drăghici și Arhim. I. Scriban), au întocmit

conform ideilor de mai sus, un „Calendar vecinic“, din care 4 exemplare tipărite mi-lea pus la dispoziție, cu multă dragoste, deodată cu broșura sa, amintită mai sus, Dl P. Drăghici.

Ori cât de simpatice ar fi aceste și alte propuneri de reforme calendaristice, cari au desigur oare-cari combinațiuni de mare utilitate practică, deși cu schimbări radicale și cu norme de corecturi viitoare, puțin elegante, totuși credem, că nu se poate intra în discuție asupra lor. Cestiunea poate fi de competența *numai a unui mare aeropag internațional, ori a unei autorități mondiale*, cum ar fi sf. Scaun dela Roma, unde, pe cât știu, chestiunea este în discuție încă de multă vreme.

În senzul expus mai înainte, s'a declarat și Conferența dela Constantinopol, care s'a gândit la conchemarea de urgență „a unei conferențe mondiale, ținute cu concursul oamenilor de știință și de specialitate“, inițiativa conchemării având să o iee „în numele bisericii ortodoxe întregi, Inaltul Scaun Patriarhal Ecumenic din Constantinopol, adresându-se în privința aceasta către Liga Națiunilor“ (v. broș. Dlui P. Drăghici pag. 15).

9. Rămâne să examinăm deci *posibilitatea înlocuirii Calendarului vechiu cu cel Gregorian tale-qualé, ori cu oarecare modificări*, ca d. p. cu norma de intercalare pentru viitor, ce a fost propusă la Constantinopol, de către delegația românească, și anume, ca: din 9 ani seculari, 7 să fie comuni, și 2 să fie bisectili, și anume, aceia cari, împărțind numărul anilor seculari cu cifra 9, dau în rest cifra 2 sau 6.

Despre norma de intercalare a diferenței dintre anul civil-bisericesc și cel astronomic fixată de P. Gregoriu XIII am vorbit mai sus. — Pentru a șterge și diferența ce s'ar mai naște la aproximativ 4000 de ani (mai exact: la 3200 ani!) reforma Gregoriană prevede o nouă corectură, la anul 4000. Conform normei generale, anul 4000 (ale cărui doué cifre dela început sunt divizibile cu 4) ar trebui să fie an bissextil, dar atât el, (anul 4000), cât și multiplii lui (a. 8000, 12000, 16000 etc.) vor face excepție, rămânând ani comuni!

Diferența abia perceptibilă ce va mai rămâne, va mai da o zi de diferență, la anul 40.000!

O mică comparație între aceste două formule, amintite aci, dovedește, că formula propusă la Constantinopol *nu rezolvă problema diferenței* mai bine, decât formula Pontificelui

Gregoriu XIII, cu deosebirea, că aceasta din urmă este **mult mai simplă, mai perfectă și mai elegantă**, decât formula delegației românești dela Constantinopol.

10. *Următoarea tabelă* dela a 2000—10.000 dovedește această afirmație, în chip mai mult decât elocuent, la prima vedere și fără de altă discuție!

Iată anii seculari, cari vor trebui să rămână ani comuni resp. ani bissextili, după ambele formule:

Anii seculari vor fi ani comuni, de 365 zile, cu următoarele excepții; cari vor fi deci bissextili:

Formula P. Gregoriu XIII;	formula dela Cpol.	Formula P GregoriuXIII;	formula dela Cpol.
a. 2000	2000	a. 9600	9600
2400	2400	10000	10100
2800	2900	10400	10500
3200	3300	10800	11000
3600	3800	11200	11400
4400	4200	11600	11900
4800	4700	12400	12300
5200	5100	12800	12800
5600	5600	13200	13200
6000	6000	13600	13700
6400	6500	14000	14100
6800	6900	14400	14600
7200	7400	14800	15000
7600	7800	15200	15500
8400	8300	15600	15900
8800	8700	16400	16400
9200	9200	16800	16800

La a 10.000 diferența Calend. Iulian ar fi de 68 zile!

11. În connexiune cu adoptarea Calendarului Gregorian, reclamând însă o atențiune specială, este *cestiunea serbării Paștilor*.

De sigur, se poate discuta, dacă nu cumva ar fi potrivit, ca ziua de Paști să fie fixată pe data cea mai apropiată (admisibilă din partea vechilor canoane paschale) de ziua adevărată a învierii Mântuitorului, carea ar fi fost după calculații astronomice precize, corespunzător Calendarului Iulian, pe atunci în vigoare, ziua 5 Aprilie a. 33 al erei creștine.

Dar și această cestiune reclamă o *înțelegere comună* a tuturor cofesiunilor creștine, a cărei posibilitate încă nu este

de prevăzut, în timp apropiat. — Din punct de vedere practic însă: pentru prăznuirea în aceeași zi, din partea tuturor confesiunilor, a zilei Paștilor, cestiunea aceasta, prin adoptarea Calendarului Gregorian și reținând canonul pascal al Conciliului dela Niceea, se simplifică în chip foarte simțitor. Pentru că, dispărând diferența de Calendare, va dispărea, până la cazuri foarte rare, și diferența de până acuma dintre ziua Paștilor din biserica orientală și cea apuseană, așa că Paștile ambelor biserici vor coincide mult mai adeseori, decât până acuma.

Pentru a asigura însă pentru totdeauna aceasta dorită coincidență va fi nevoie de o revizuire și, de o mică schimbare, în tabela numerilor pascăliei, ceea-ce este de sine înțeles! Or, problema aceasta încă a fost studiată și până acuma. Nu voiu aminti doar, de cât proiectul colonelului sârb L. Ouzoun-Mirkovitch, carele a publicat o tabelă a Paștilor iuliane, adaptate Calendarului Gregorian, de pe anii 1900—2100. Tabela aceasta se conformează, în ce privește ciclul lunar și epactele, cu epactele occidentale, menținând însă ciclul solar, litera paștilor etc. — Broșura citată a lui Ces. Tondini de Quarenghi apreciază astfel tabela colonelului sârb:

„Aceasta tabelă pascală are un caracter absolut propriu. Trebuie să declarăm, că, dacă autorul a intenționat să pună de acord Calendarul bisericesc ortodox cu firmamentul, împrumutând cât mai puțin dela Apus, acest scop și-l'a ajuns întru toate. Tabela lui permite să fie adoptat în tot momentul Calendarul Gregorian, fără să fie cât de puțină greutate în determinarea Paștilor. Iată, pentru cari motive, deși a fost numai o încercare, are totuși o adevărată valoare istorică“. (Tondini broș. cit. pag. 68).

12. Remâne de examinat încă: *terminul, la care este a se introduce sau inactiva Calendarul Gregorian pentru serviciile și serbătorile bisericesti.*

Ca cestiune preliminară: ar fi de dorit un acord cu biserica orientală neunită din Regatul nostru, special cu cea din Transilvania. — Abandonarea vechiului Calendar și adoptarea celui nou, numai din partea bisericii noastre, ar putea fi exploatată în potriva noastră — de sigur cu o patentă reacredință — din partea bisericii neunite, ca o lepădare de „vechile obiceiuri“, de „legea strămoșească“, ca „ungurizare“ (de ce nu „franșuzire“ ori „italianizare“?) etc. și, ceea ce ar fi mai regretabil, dintr'un rău înțeles spirit de opoziție și de contradicere, s'ar putea întâmpla, ca să se amâne și pe mai de-

parte, adoptarea noului Calendar, spre evidentă pagubă, economică și sufletească, a poporului nostru!

13. Intru cât s'ar ajuuge la un acord, ori întru cât s'ar putea cunoaște de airea înțelegerea, eventual chiar hotărârile definitive ale bisericii neunite, aş propune ca zi a introducerii noului Calendar, respective a suprimării celor 13 zile de diferență, — așa cum, de altfel, contemplează și broșura Dlui P. Drăghici — ziua de 1 Octomvrie st. v., în locul căreia se va scrie deadreptul 14 Octomvrie, eliminându-se deci zilele 1—13 Octomvrie.

Pentru orientarea conferenței, notez, că d. p. episcopiiile rutene din Ungaria introducând noul Calendar în a. 1916, au făcut eliminarea zilelor de diferență în ziua de 10 Iunie, (amintirea sf. Martir Timotheiu, episcopul Prusii), așa, că a doua zi a fost prăznuită ziua de 24 Iunie (Nașterea sf. Ioan Botezătorul). Oficiile zilelor 11—23 Iunie st. v. le-a transpus anticipative pe zilele feriale dintre 8 Iunie — 23 Iunie st. n. (26 Maiu — 10 Iunie st. v.).

Ca motive, în favorul zile de 1 Octomvrie st. v., s'ar putea invoca:

a) Faptul, că însași reforma din 1582, a suprimat primele zile (5—15) din Octomvrie.

b) Schimbarea Calendarului iulian cu cel gregorian, pentru vieața civilă a României întregite, încă a avut loc la începutul unei luni (1—14 Aprilie 1919)!

c) In zilele de 1—13 Octomvrie st. v. nu avem nici o serbătoare cu prăznuire publică, și, sub acest raport, suprimarea primelor zile din Octomvrie este mai puțin dificilă, decât suprimarea aceluiași zile din altă lună, d. p. din Septemvrie, când am avea să suprimăm aniversarea Nașterii Preacuratei Vergure (la 8 Septemvrie), iar Ziua Crucii ar veni tocmai pe ziua de schimbare a Calendarului.

În Mineiul primelor zile din Octomvrie avem numai pomenirile unor sfinți mai mici, al căror oficiu s'ar transpune, combinându-se, conform regulilor tipiconale, cu oficiul sfinților din zilele 14—27 Octomvrie a Calendarului celui nou. — Amintirea sinodului al 7-lea, al 2-lea dela Niceea, care este a se face în proxima Duminecă, ce urmează după 11 Octomvrie, s'ar celebra chiar în prima zi a noului Calendar, la 14 Octomvrie, care este zi de Duminecă.

14. *Ca cestiune de executare:* a) Hotărîrea conferenței episcopoești va fi a se înainta sfântului Scaun, prin mijlocirea Congregației pro Ecclesia Orientali, spre aprobare. b) Se va comunica Ordinariatului latin din Iași și vicariatului rutean din Siret, pentru a se alătura acestei acțiuni, resp. a hotărî în conformitate cu noi. c) Hotărîrea se va comunica Clerului și poporului, printr'o Enciclică iscălită de cătră întreg corul nostru episcopesc.

Dr. V. MACAVEIU.

Pagini de istorie.

Cumanii și episcopia lor.

(VII.)

7. Iniințarea episcopiei cumane. — Actele primului an.

Misiunea lui Robert în Cumania a culminat în numirea unui episcop pentru Cumanii convertiți la credința catolică. Folosindu-se de împuternicirea primită dela Sfântul Scaun la 31 Iulie 1227, arhiepiscopul de Strigoni, în calitate de reprezentant al pontificelui roman, numește episcop al Cumanilor pe dominicanul Teodoric, între 31 Iulie 1227 și 21 Martie 1228, și informează pe capul Bisericii despre întregul mers al afacerii cumane. Scrisoarea lui o putem reconstrui din răspunsul papii.

Dumnezeu i-a împlinit dorința, prin întoarcerea la credință a unei mari mulțimi de Cumani, pentru cari a și numit un episcop în persoana lui Teodoric, din ordinul predicatorilor, „bărbat învățat în legea Domnului și de o vleață exemplară“. Cumanii au fost până acuma un popor nomad, „popor rătăcitor și neașezat“, fără orașe, fără sate; acum însă au început să ridice orașe și sate, în cari doresc să aibă și biserici; pentru a-i sprijini în această întreprindere culturală și religioasă, delegatul apostolic reoagă pe Gregoriu IX să-i dea voie a aplica indulgențe, pentru aceia cari vor veni în persoană la lucru sau vor trimite ajutoare materiale pentru ridicarea acestor clădiri. Afară de aceasta, Robert mai scrie despre primejdia ce amenință Cumania creștină din partea *sultanului din Iconium* și a *altor păgâni*, cari dețin țările creștine vecine Cumanilor; pentru asigurarea creștinismului la Cumani, dele-

gatul apostolic cere o cruciată împotriva acestor păgâni. Pe lângă primejdia păgână, Robert mai vorbește despre „alții“, cari neliniștesc pe Cumanii convertiți și împiedecă întoarcerea celorlalți. Arhiepiscopul mai informează pe papa, că e nevoie mare și de acum înainte de frați predicatori în noua plantație din Cumania, dar provincialul lor din Ungaria se cam împotrivește, cu toate că mulți frați se oferă de bună voie și cu bucurie pentru a merge în Cumania; chiar când dă, nu-i dă pe aceia pe cari îi cere Teodoric, care-i în stare să cunoască pe cei destoinici, ca unul ce a fost provincial al ordinului în Ungaria timp de aproape cinci ani, înainte de a fi numit episcop. În sfârșit, primatul mai aduce la cunoștința lui Gregoriu IX și faptul că la întoarcerea Cumanilor a luat parte și râvnicul prinț de coroană Béla, al cărui concurs ar prinde bine și în viitor.

La toate aceste informații, papa răspunde la 21 Martie 1228, prin trei scrisori: una către Robert, alta către provincialul dominicanilor din Ungaria, și a treia către prințul de coroană. În scrisoarea către Robert, papa îl felicitează pe acesta pentru încreștinarea Cumanilor și aprobă numirea lui Teodoric de episcop al Cumanilor întorși la catolicism. Răspunzând apoi la cererile delegatului apostolic, Gregoriu IX îi dă autorizația de a concede indulgențe până la 100 de zile aceluia cari vor merge în persoană sau vor trimite ajutoare spre a clădi biserici și case pentru stabilirea Cumanilor convertiți; iar pentru ceice pleacă la cucerirea țărilor creștine dimprejurul Cumanilor, țări deținute de sultanul din Iconium sau de alți păgâni, precum și pentru ceice pleacă împotriva aceluia cari neliniștesc pe Cumanii întorși și împiedecă dela întoarcere pe ceilalți, primatul e autorizat să dea indulgențe până la doi ani; predicarea cruciatei se va face unde va crede Robert de cuviință. În sfârșit, pontificele roman îi mai dă voie să deslege de cenzură pe ceice s'au făcut vinovați de violarea canonului care apără inviolabilitatea individuală a clericilor, afară de cazul când ar fi urmat mutilare sau moarte; cumcă aici nu e vorba de o călcare a canonului din partea Cumanilor, reiese din faptul că această deslegare se referă la „ceice pleacă sau au plecat deja în Cumania pro servitio Iesu Christi“, adecă pentru scopurile arătate mai sus¹⁾. A doua

¹⁾ Hurmuzaki-Densușianu, Documente I, 1 pag. 111. Anul 1229, pus de Densușianu, e greșit. În *Bullarium ordinis ff. praedicatorum*, I (Romae 1729) 27, Nr. 24: „Datum Laterani,

scrisoare a papii, 21 Martie 1228, e îndreptată către provincialul dominicanilor din Ungaria, care-i informează de papa despre succesul delegatului apostolic în Cumania, unde a numit episcop pe Teodoric, „din ordinul tău“, pentru Cumanii convertiți la credință. Provincialul și frații din ordinul lui, fiind obligați prin regulile ordinului să caute mântuirea sufletelor, trebuie să fie gata a conlucra din toată inima la sfânta întreprindere a delegatului apostolic și a episcopului Teodoric. Dreptaceea, nu-i este îngăduit a face greutăți la trimiterea fraților, mai ales că mulți din aceștia se oferă de bunăvoie spre a fi trimiși la Cumani; nici să nu stingherească amestecul lui Teodoric la alegerea fraților destoinici, deoarece episcopul Cumanilor cunoaște foarte bine pe cei destoinici, ca unul ce li-a fost provincial timp aproape de cinci ani¹⁾. Cât privește scrisoarea adresată prințului Bela, papa îl felicitază că a intrat și el cu arhiepiscopul Robert în țara Cumanilor și a colucrat pentru a aduce la Dumnezeu o parte destul de mare a Cumanilor, îndemnându-l totodată să lucreze și deacuma înainte, pentruca opera măreață a încreștinării cumane s'ajungă la bun sfârșit²⁾.

Acestea-s actele din 1228 privitoare la episcopia cumană. Chestiunea dușmanilor de cari sunt înconjurați Cumanii și despre care vorbește papa în scrisoarea adresată lui Robert, este destul de grea și cere o cercetare deosebită. Aici relevăm numai partea cronologică: avem deci *data sigură a confirmării celui dintâiu episcop al Cumanilor, 21 Martie 1228*. Numirea lui din partea delegatului apostolic a avut loc la sfârșitul anului 1227 sau începutul anului 1228³⁾; în orice caz, noi vom socoti anii episcopului cuman dela confirmarea lui din partea papii: 1228.

XII cal. Aprilis, pontificatus nostri anno secundo*. *Prinz Z. V. Lobkowitz*, Statistik der Päpste (Freiburg i. Br. 1905) 33, n. 179: Gregoriu IX, 19 Martie 1227—22 Aug. 1241. Deci, scrisoarea către Robert poartă data *21 Martie 1228*.

¹⁾ Hurmuzaki-Densușianu, Documente I, 1 pag. 107, Nr. LXXXII.

²⁾ Idem, ibid., pag. 108, Nr. LXXXIII.

³⁾ Dealtminteri, cronicarul contemporan Albric pune și numirea *la 1228*, scriind că în acest an: „Archiepiscopus Robertus Strigoniensis de Hungaria novum fecit episcopum in Cumania, Theodoricum nomine“, Albrici monachi Trium Fontium Chronica (M. G. SS. XXIII. 291); Pfeiffer, op. cit., pag. 80, nota 23.

8. Biserica și dușmanii Cumanilor.

Din scrisoarea papii către Robert, 21 Martie 1228, iese în relief grija Bisericii catolice nu numai de binele sufletesc, dar și de cel vremelnic și național al Cumanilor, arătând încă odată, că „*non eripit mortalia, qui regna dat coelestia*“. Astfel, ea își dă toată silința de a oferi Cumanilor elementele fundamentale ale civilizației: încetarea vieții nomade, întemeierea de orașe și sate, descălecarea în ele a Cumanilor, înființarea vieții de stat european, apărarea drepturilor naționale și ocrătirea împotriva dușmanilor dimprejur.

Cu privire la aceștia din urmă se ridică chestia plină de nedumeriri: cine sunt dușmanii Cumanilor împotriva cărora papa permite lui Robert predicarea cruciatei? Documentul pontifical cuprinde două categorii de dușmani: a) *sultanul din Iconium și alți păgâni*, cari dețin țările creștine vecine Cumanilor; aici e vorba deci de păgâni; b) dar, afară de aceștia, papa mai vorbește despre *alții*, pe cari *nu-i numește păgâni — infideles* —; ei „răsboiesc pe Cumanii convertiți, și împiedcă pe alții să primească credința creștină“¹⁾. Punctul întâiu nu pare a prezenta nici o greutate deosebită, dușmanul fiind desemnat prin „sultanul din Iconium“, iar între *ceilalți păgâni* din vecinătatea Cumanilor convertiți, trebuie să înțelegem și pe Cumanii *păgâni* — poate și pe Brodnicii din sudul Moldovei; despre Mongoli nu poate fi încă vorba. Toată greutatea cade asupra categoriei a doua, unde documentul nu ne dă nici o indicație lămuritoare, afară de notițele generale că dușmanii aceștia sunt creștini, că ei turbură, neliniștesc și răsboiesc pe Cumanii convertiți și că împiedcă pe ceilalți Cumani dela primirea creștinismului. In lipsă de documente, trebuie să recurgem la neplăcutele ipoteze.

¹⁾ Hurmuzaki-Densușianu, Documente I, 1 pag. 111: *proficiscuntibus ad recuperandum christianorum terras Cumanis vicinas, quas Soldanus de Iconio vel infideles alii occuparunt, ac euntibus contra illos, qui Cumanos conversos impugnant, et prohibent alios ad fidem christianam venire, remissionem, biennium tamen non excedentem, iuxta devotionis affectum, quantitatem subsidii et laborem. quem propter hoc sustinuerint, largiaris, et indulgentiam et remissionem huiusmodi denunties et denuntiari facias ubi videris expedire.*

Pfeiffer¹⁾, luându-se după Gyárfás²⁾, crede că e vorba de locuitorii creștini din acele părți ale Ungariei cari au ajuns în contact cu Cumanii imigrați dela noi, adăugând că musafirii aceștia nomazi și sălbateci nu li erau simpatici nici după botez. Deoarece însă Cumanii convertiți n'au trecut în Ungaria, ci s'au stabilit în părțile din România cucerite odată de cavalerii teutoni, locuitorii creștini ai lui Pfeiffer nu pot fi decât Românii, Ungurii și Sașii arătați documentar în aceste părți. Ei bine, ei să fie oare acei dușmani primejdioși despre cari vorbește papa, autorizând pe Robert să predice o cruciată împotriva lor? S'o creadă cine poate!

Mult mai probabilă ne pare părerea învățatului canonic bucureștean C. Auner³⁾, care susține că e vorba de țarul româno-bulgar Asan II (1218—1241), care nu putea privi cu ochi buni pe acești *vasali* ai Ungariei, întinzându-se sub poalele Carpaților în Muntenia și Moldova, în atârnare de coroana sfântului Ștefan, pe când el nutria de mult pretenții asupra nordului dunărean amenințat de dominația maghiară. Pe lângă acest motiv *politic*, mai era și altul bisericesc: deși nestatornicul și oportunistul țar al Bulgariei nu denunțase încă unirea cu Sfântul Scaun, totuș relațiunile între Târnova și Roma începuseră a se reci, și tendința spre desfacere era lămurită; pe de altă parte nici papa nu putea da uitării atitudinea dușmănoasă a lui Asan față de imperiul latin de Constantinopol, iar curtea ungară va fi raportat lucrurile din punctul său de vedere. Ruptura de mai târziu cu Ungaria și Roma par a confirma aceste bănuieli. În acest context, se explică, de ce țarul ar fi căutat „să pună stavilă propagării creștinismului roman“, cum scrie canonicul Auner.

După un an și jumătate, Gregoriu IX dovedește din nou câtă grijă are Biserica și de binele vremelnice al popoarelor. La 1 Octombrie 1229, papa scrie chiar *principilor și poporului cuman*, luând sub ocrotirea sa libertatea, independența și drep-

1) Dr. Nik. Pfeiffer, Die ungarische Dominikanerordensprovinz (Zürich 1913) 81.

2) Gyárfás István, A Iász—Kunok története, II (Kecskemét 1873) 222, citat de Pfeiffer, loc. cit.

3) C. Auner, Episcopia Milcoviei, în Revista catolică, I (București 1912) 547. Nu putem însă admite, cu toată stăruința dlui D. Onciul, că imperiul Azenizilor s'ar fi întins vreodată și în partea de nord a Dunării; aici țarul Asan n'a avut »drepturi de suveran propriu zis«, ci numai *pretenții*.

turile lor, cari au fost iarăş atăcate de către *cineva*. „Pentruca noua plantație, care n'are încă rădăcini adânci, să nu se usuce *din pricina vreunei lovituri turburătoare*, am crezut de cuviință s'o înconjurăm cu zidul ocrotirii apostolice“. Dreptaceea, pontificele roman ia sub protecția sa specială persoanele, bunurile și țara Cumanilor, „oprind sever ca *cineva să îndrăznească a-și aroga stăpânire peste voi și țara voastră*, sau a vă impune jugul robiei din pricina că v'ați întors la Hristos, hotărînd ca în frica lui Dumnezeu să vă bucurați de toată libertatea voastră de mai înainte“. Spre acest scop, Gregoriu IX confirmă actul de danie feudală, făcut de Andreiu II cu consimțământul fiului său Bela, relevând libertatea, imunitatea și pașnica stăpânire a pământului, după cum a fost prevăzut în bula de aur a regelui ungar, și luându-le toate sub protecțiunea sa specială, așa că cine se va atinge de ele, se atinge de Scaunul Apostolic¹⁾.

Părintele Auner crede că și aici, și mai ales aici, e vorba despre Asan II, țarul Bulgariei²⁾. Comparând însă documentul acesta cu cel precedent, am ajuns la convingerea că nu se poate apăra identitatea între turburătorul de aici al Cumanilor și dușmanul de acolo. Intr'adevăr, în documentul din 21 Martie 1228 e vorba de un dușman *care nu se bucură de convertirea Cumanilor și care caută să împiedece încreștinarea celorlalți*, pe când în documentul de față *turburătorului îi convine întoarcerea acestor păgâni*, deoarece el *se face stăpân peste cei convertiți*, iar *aceștia devin robii lui*; acolo dușmanul e amenințat cu o cruciată, aici papa se mulțumește cu o poruncă severă; acolo nu se atinge actul de investitură feudală a Cumanilor, aici Gregoriu IX relevă drepturile, imunitățile și libertățile prevăzute în acel act și călcate de cel vizat. Astfel stînd lucrurile, pare sigur că în documentul din 1 Octomvrie 1229 papa are în vedere pe Unguri. Pentru casa regală a Ungariei, încreștinarea Cumanilor era o mare bucurie, fiindcă prin aceasta își vedea puterea mărită, întru cât convertiții deveniau vasalii ei; deaceea, departe de a pune piedeci, curtea ia parte activă la opera de convertire a acestor păgâni; principele moștenitor reprezintă ca naș pe Andreiu II la marele botez din Cumania; regele Ungariei arăta în chipul acesta marea

¹⁾ Hurmuzaki-Densușianu, Documente I, 1 pag. 112—3.

²⁾ C. Auner, ibidem.

sa bucurie¹⁾. Mai ales Bela, care domnia ca *rex iunior* peste părțile ardelenesti²⁾ și ținutul cucerit de cavalerii teutoni în Muntenia și Moldova³⁾, avea tot interesul de a atrage la creștinism și pe ceilalți Cumani. Și în buța de aur din 1227, prin care Andreiu II și principele Bela dăruiau teritoriul teuton Cumanilor convertiți, erau garantate toate drepturile, imunitățile și libertățile naționale ale Cumanilor, în cadrele vasalității. Se vede însă că, în răstimpul dela 1227 până la 1229, Ungurii nu prea respectau aceste drepturi, prefăcând încetul cu încetul vasalitatea în *robie*, așa că principii Cumanilor au fost siliți să recurgă la papa, prezentându-i actul de danie regală din 1227 și cerând confirmarea lui din partea pontifului suveran; ei, se plâng — cum rezultă din răspunsul papii — că, fiindcă s'au făcut creștini, își pierd libertatea de care se bucură Cumaniii păgâni. În acest context se înțeleg așa de bine cuvintele lui Gregoriu IX: „oprim sever ca cineva să-și aroge stăpânire peste voi și țara voastră, sau să vă impună jugul robiei din pricina că v'ați întors la Hristos“.

Dr. IOAN FERENȚ.

Insemnări.

„Ploaie de roze“: **Intervențiile sfintei Teresa.**

Dumnezeu face și astăzi minuni prin sfinții săi. Se semnalează în special o mulțime de daruri extraordinare sufletești și trupești, obținute prin întrepunerea Fericitei Teresa de Pruncul Isus (născ. 2 Ian. 1873 † 30 Sept. 1897 în Lisieux, Franța, beatificată în 29 April cor.). Au apărut până acum 6 volume mari, cari conțin o mulțime nespusă de cazuri de vindecări, de ajutoare în fel de fel de mizerii temporale etc. Mulți se roagă și la noi acestei fericite, care promise înainte

1) *Commentariolum de provinciae Hungariae originibus*, 4; ed. Pfeiffer, op. cit., pag. 145: Andreiu II împlinește (prin Bela) funcțiunea de naș la botezul lui Bortz-Membrok „*non sine magno gaudio*“.

2) Hurmuzaki-Densușianu, *Documente*, I, 1 pag. 121 Nr. XCIV: Nos (Bela, Dei gratia rex, primogenitus regis Hungariae), *positi in Transilvanis partibus* (1231).

3) Andreiu II dă ținutul acesta Cumanilor convertiți, „*Belae regis, primogeniti sui, accedente consensu*“, Hurmuzaki-Densușianu, *Doc. I*, 1 pag. 113 Nr. LXXXVIII.

de moarte, că „își va petrece cerul, făcând bine pe pământ“. Crezând, că facem un bine multor inimi întristate, multor suflete, cari au nevoie de ajutor, vom tipări număr de număr cazuri de grații făcute de „mica Teresa“, culese la întâmplare din al 6-lea volum intitulat *Pluie des Roses* (Ploaie de roze). Fiind încă în viață F. Teresa a spus: »După moartea mea voi face să cadă o ploaie de roze“, înțelegând prin limbajul acesta poetic, că va revărsa pe pământ o mulțime infinită de binefaceri. Ea și-a ținut promisiunea, cum se va vedea din cele următoare. (*Pluie des Roses*, VI. Imprimerie Saint Paul. Paris, 6 Rue Cassette (VIe). Pag. 187, 246, 274, 518).

„Un copil de trei ani vindecat de meningită tuberculară“.

Saint-Denis la Chevasse (Vendée), 16 Februarie 1921.

Vin, cu inima plină de bucurie, să Vă mărturisesc recunoștința ce o avem noi toți față de Sora Teresa de Pruncul Isus. Iată cum a vindecat ea pe nepotul meu de trei ani Armand Maudet. El se bolnăvi la 2. I. 1921. Opt zile de-arândul medicul crezu, că are o simplă gripă, însă copilul se plângea mereu de cap, și în sfârșit se recunoscă, că e cazul unei meningite tuberculare. Vai, răul era fără leac și medicul declară, că micuțul nostru e pierdut.

De fapt, forțele îi slăbiră, nu mai putea lua nici un nutremânt și nu vorbea decât cu mama sa, foarte rar, și totdeauna, ca să-i spună cum suferă. Atunci ne sosi răspunsul dela Carmelul din Lisieux, unde am cerut să se facă rugăciuni. Moaștele trimise au fost puse pe bolnav și în ultima zi a novenei făcute de Carmel, micul nostru muribund se însufleți dintr'odată. El, care părea, că nu ne recunoaște, începu să ne privească și să ne suridă; își recăpătă graiul și își ceru jucăriile. Tatăl său, mama sa, bunică sa, o mătușă și cele 2 surori ale sale erau prezenți, când se produse transformarea aceasta extraordinară. Deatunci copilașul se întări din zi în zi. Astăzi complect restabilit, el spune tuturor, că l-a vindecat Sora Teresa și în fiecare seară nu adoarme decât cu imaginea ei la inimă.

Ce grație mare a acordat mica D-voastră sfântă surorii mele, conservându-i singurul băiat, pe care-l mai avea. Noi cu toții îi mulțumim de mii de ori și nu o vom uita niciodată.

Dna Limousin, mătușă copilului.

Urmează certificatul medical, atestând, că micul Armand Maudet: „era atacat de meningită tuberculară, afecțiune, al cărei

pronostic este totdeauna fatal". Verdictul acesta fusesse confirmat de un coleg chemat spre consultare.

„Atunci starea copilului era atât de gravă, încât familia fu avertizată de iminența decesului. Bruscu, urmă vindecarea și bolnavul este acum sănătos.“

„Cu toată conștiința“, concludă doctorul, „eu trebuie să afirm, că vindecarea aceasta nu este datorită procedurilor medicale adoptate. În starea actuală a științei eu nu cunosc nici unul capabil de a atenua ori a vindeca boala aceasta. Prin urmare trebuie să vedem în faptul acesta o intervențiune supranaturală“.

Dr. Foucaud, din Chavagnes-en-Paillers (Vendée).

În Noembrie 1922 o scrisoare confirmă starea de sănătate perfectă, de care se bucură micul Armand, căruia nu i-a rămas nici o urmă din boala cea grea.

Vindecare de febră tifoidă în Mexico.

Guadalajara, Mexico. 2 I. 1920.

În luna lui August 1919 am ajuns la marginea groapei, pe urma unei febre tifoide de o gravitate extremă. Ne mai având nici o speranță omenească de vindecare, am invocat pe mica Sora Teresa de Pruncul Isus, promițându-i, că voi da publicității vindecarea mea, dacă mi-o va obține.

M'am vindecat între împrejurări surprinzătoare, fără a mai păstra nici o urmă din boala aceasta, de comun teribilă în consecințe.

Alături, de sprijin al declarațiunii mele, certificatul medical și mulțumesc din adâncul inimei cereștii mele binefăcătoare.

Maria Eva Santoscoy.

Certificat medical.

În calitatea mea de medic chirurg, autorizat legal, certific că Dșoara Maria Eva Santoscoy fu atinsă de febră tifoidă mortală și-i declar vindecarea cu adevărat miraculoasă.

Aceasta, pentru scopul pre care-l va judeca convenabil interesata.

Dr. Ioachim Santoscoy.

Vindecarea unui medic, de carie canceroasă.

Madrid. Spania 2 X 1920.

Recunoștința, care o datorez eu personal Surorii Teresa de Pruncul Isus nu-mi permite să las tănuită grația unei vindecări miraculoase, datorită întreprinderii ei.

Se tratează de un medic din provincia Burgos, venit la Madrid să se opereze de un teribil abces de rae la falcă, con-

tras pe urma unei contracțiuni dentare. Caria canceroasă îi atacă osul și sermanul om trebui să se resemneze la depărtarea fălcii. Însă în decursul operațiunii se produse o emoragie atât de abondentă, încât chirurgul se opri la mijlocul ei, lăsând-o neisprăvită. Se trata de a scoate o bucată de os cariat, dar inflamarea obrazului ajunse atari proporții, că nu se putea visa la reînceperea operațiunii întrerupte, care oferia riscul unei noue emoragii. Bolnavul, după 2 luni, aștepta înzadar o ameliorare, când eu am fost chemat la el, între împrejurările aceste, să fac o devoțiune a Inimii Domnului. Profitai de ocaziune, ca să-i dau un chip al Surorii Teresa, pe care și-l aplică seara pe obraz. În ziua următoare, spre surprinderea profundă a medicului, care făcea pansamentul obișnuit, osul cariat îi căzu de sine în mână, fără se provoace cea mai mică durere pacientului. În decursul zilei umflătura diminuează și medicul plecă înapoi la Burgos, decis să facă cunoscută tuturor pe „mica sfântă“, căreia îi datora vindecarea sa minunată.

Don Pedro Monmousseau
f. vicar în Simeon de Zara.

„Eu voi veni să te ajut în ceasul morții“.

Levallois-Perret (Seine), 23 II 1922.

Eu sunt sora D-nei Müller, din Hénin-Liétard (Pas-de-Calais) moartă în 13. XII 1921 după ce s'a pus sub scutul Surorii Teresa de Pruncul Isus. Voesc să vă istorisesc dulcea intervențiune a micii sfinte în favorul ei.

Trei săptămâni înainte de moartea sa scumpa noastră defunctă văzuse pe Sora Teresa, care îi zise surizându-i: „*Eu voi veni în curând să te caut*“. Inse bolnava, privind rozele frumoase, pe care le ținea sfânta în mână, o rugase; „O Sora Teresa risipește și peste mine o roză frumoasă de vindecare“. De răspuns, amabilă Carmelitană zise surorii mele: „*D-ta nu te vei mai vindeca, însă eu voi veni să te ajut în ceasul morții*“. Și de fapt iubita noastră bolnavă se stinse fără durere. Preotul veni să o cerceteze în toate zilele. Ultima dată, cum ea nu răspundea nimic, bărbatul său o întreba dacă aude; atunci ea ridică degetul și ochii spre cer și muri așa, privind în sus... Un suris fericit rămase pe fața ei și se părea că doarme dulce. — Mama mea, neștiind să scrie, mă însărcinează pe mine, să vă istorisesc grația aceasta și să o semnez din partea ei.

D-na Régulier, sora defunctei. D-na Fougères, mama ei. D-na Quinton prietină a familiei, care deja notase faptul la Carmel.

(ic.)

Mișcări religioase în Cehoslovăcia. La congresul euharistic internațional ținut la Paris din 3 până la 8 Iulie a. c. republica cehoslovacă a fost reprezentată prin episcopul slovac Kmetko, prin abatele Zavoral, savantul superior al mănăstirii Strahov din Praga și membru de onoare al „Asociațiunii” noastre, precum și prin cănonicul I. Hanus, directorul de propagandă cehoslovacă în străinătate. Acesta din urmă a participat și la congresul internațional de etnologie religioasă din Viena, congres presidat din 11 până la 16 Iulie a. c. de Mgr. Seipel cancelarul Austriei, presum și de Cardinalul Piffel, arhiepiscopul Vienei. Două zile mai apoi cănonicul Hanus a reprezentat în fruntea a 200 orel-i (gimnasti) republica cehoslovacă la congresul internațional al gimnasilor de pe câmpul lui Marte din Paris, congres presidat de Cardinalul Dubois. Din 3 până la 7 August a. c. acelaș cănonic, însoțit de preotul Dvecka, a asistat la congresul național catolic din Birmingham. Tot ce a avut Anglittera catolică mai de seamă a fost de față în acest congres presidat de Cardinalul Borne arhiepiscop de Westminster. Aici preotul Dvecka a înfățișat într'o expunere clară situația religioasă a Cehoslovăciei au participat și la „*Summer Schol*” din Cambridge, unde s'a discutat chestiunea papalității sub toate aspectele. — Protestanții din Cehoslovăcia (Frații Bohemi, Luteranii Slovaci, Baptiștii și Metodiștii) încă vreau să se organizeze într'o federațiune a bisericilor protestante din Cehoslovăcia, fără deosebire de sectă sau de naționalitate. Iară noi, noi catolicii români și în special „uniții”, ce facem? Dela congresul preoțesc din Cluj a adormit totul. E nevoie de mai multă viață în sinoade și în conferințele preoțești. (ig.)

*

Haosul bisericii ruse: așa numita „biserică vie”. Nr. 8 din 31 August 1923 al revistei „L'Europa Orientale” din Roma aduce câteva studii asupra chestiunii religioase în Rusia. Cel dintâiu studiu se datorește dlui N. A. Berdijaev și e intitulat „Biserica vie și renașterea religioasă a Rusiei”. Al doilea e „Clerul ortodox rus și catolicismul” de Glielb Verchovskij. Al treilea e despre biserică și intelectualii ortodocși față de bolșevici, datorit lui Nicolae Glubokovskij. Al patrulea, în sfârșit, e despre creștinătatea ortodoxă și revoluția rusă de L. Karșavin. Prin a dovedi odată mai mult halul în care ajuns pravoslavia rusă, reținem din studiul cel dintâiu următoarele:

„Biserica vie se proșterne înaintea „Cesarului“ ateu, dă puterea spirituală în mâinile statului, face din ierarhie un instrument al celui mai ateu dintre State, manifestă un spirit proletar, înjositor de umil și servil, și mai pre sus de toate iubește „lumea“ și ceea ce vine din „lume“. Ea scrie fățarnic pe stindardul ei: libertate și confiscă libertatea convingerilor religioase. Ea stă nu numai în serviciul Statului ateu, ci și în al „culturei“ și al raționalismului anticreștin. Crezul său e marxismul, iar principalii apostoli sunt un Ciadajer și Chomjacov, nu Dostoievskij și Soloviev, ci Bielinskij și Cerniscevskij, Plechanov și Lenin. „Biserica vie“ e rasputinismul epocii revoluționare, putrefacțiunea spiritului. În ea episcopii și preoții sunt puși de organele administrative ale Statului politic. Mobilul principal în acțiunile acestei biserici sunt: pofta trupului, invidia, ura și răsbunarea. Toate relațiunile sociale sunt otrăvite. Om nu se mai încrede în om. Și e războiul tuturor contra tuturor. — Autorul (N. A. Berdijaev) se consolează, ce e drept, că după dezastrul provocat de această „obscina“ religioasă, ca și în țerile europene, în special în Franța, după marea revoluție dela sfârșitul veacului al 18-lea, va urma o splendidă renaștere catolică pentru regenerarea nu numai a Rusiei, ci a întregii omeniri bolnave. (ig.)

*

Piedici la unirea bisericilor. De unde vine aversiunea pravoslavnicilor Ruși de Roma, centrul firesc și dumnezeesc al unității creștine?

Din ura lor pentru Poloni, cari înfățișau credința catolică a Romei vechi.

Toate clasele sociale rusești, dar în special cercurile bisericeii pravoslavnice rusești au cele mai strajnice prejudiții contra Polonilor. Aceste prejudiții se exprimă nu cu ură, ci cu sentimentul unui neînving dispreț; e un fel de aversiune spirituală organică, inoculată de secole în subconștiința fiecărui bun Rus.

Aceasta s'ar putea dovedi în multe chipuri. Unul, după părerea noastră, e însăși diversitatea de rassă a acestor două națiuni. Polonii sunt Slavi puri. Rușii sunt un amestec de cele mai felurite neamuri unificate prin cultura religioasă comună. În lupta seculară dintre Moscova și Polonia stimulentele permanente de ură era diversitatea riturilor. De când e Rusia Rusie, totdeauna credința polonă se înfățișă în forma ritului latin; crucea latină a fost întotdeauna semnul dușmanului ce-

lui mai apropiat și mai urgisit, și au fost răsboaie sfinte cele purtate pentru liberarea Rusiei occidentale (Ucraina și Alborusia) de sub jugul polon și de „eresia latină“.

Legăturile seculare dintre Rusia și Polonia au înrădăcinat în Ruși convingerea că sufletul polon e esențial nesincer, fals, și chiar astăzi în limba rusă cuvântul „polon“ înseamnă perfidie și fățarnicie. Dela corespondența lui Ivan cel Teribil cu principele Kurbski și până la scrierile lui Dostojevskij și autorii cei mai noi, literatura rusă nu cunoaște alt tip de Polon ca cel îngâmfat, ipocrit și trădător. Și de imaginea Polonului Rusul n'a putut despărți conceptul catolicismului roman și-i atribuie acestui catolicism calități pur negative ca religiei educatoare a dușmanului său secular. Iată pentru ce se tem preoții ruși, cari primesc adevărul doctrinei catolice, să între în legături organice cu biserica romană.

Având în vedere experiența unirei religioase dela Brest din 1596, în urma căreia clerul latin al Polonilor, în contradicere cu intențiunile și promisiunile Sfântului Scaun, sfârși cu desnaturalizarea ritului rus oriental și cu desnaționalizarea Unișilor, clerul rus, suspectând și acum pe Sf. Părinte dela Roma de simpatii oculte pentru polonii săi latini, refuză se asculte și să urmeze invitațiunile și promisiunile cele mai solemne ale Vaticanului. „Să admitem totuși, zic, acești clerici pravoslavnici, că Papa, vicarul lui Hristos, e sincer în gândurile, cuvintele și forțele sale de deferență față de tezaurele tradițiilor orientale, dar politicianii latini sunt mai tari decât el și el nu e în stare să-i țină în frâu; pentrucă el în întreaga ierarhie bisericească a Occidentului e unicul care, ca tatăl creștinătății întregi, se simte de asupra diferitelor rituri și poate trata cu egală iubire sacrele tradiții ale Orientului ca și ale Occidentului“. (Vezi *Glieb Verckovskij*, Il clero russo ed il cattolismo, nella rassegna „L'Europa Orientale“ anno III 31 Agosto 1923 No. VIII. Roma, pag. 457). I. G.

Predică pe Dumineca săptămânei a II-a după Înălțarea Sf. Cruei.

»Iubiți pe inimicii vostri, și faceți bine«. (Luca c. 6, 31).

În vorbirea de pe munte Isus a vestit o lege nouă cu mult mai perfectă decât cea a Vechiului Testament. Superioritatea acestei învățături nouă se vede din îm-

prejurarea, că o vestește nu Moisi ci Stăpânul lui, nu un profet ci învățătorul și regele profeților, nu numai un prieten al lui Dumnezeu, ci chiar Fiul lui Dumnezeu, care din veci e în sinul Tatălui, o vestește Isus Hristos. E lesne de înțeles astfel, că noua lege e mai luminoasă, mai convingătoare și mai plină de mângăeri, decât cea veche, fiindcă prin ea suntem răscumpărați și împăcați cu Dumnezeu și tot ea ne mijlocește și *grația* care ne dă putința să împlinim celea propuse.

Inoirea cea mai însemnată e chiar porunca de-a iubi pe dușmanii noștri. Ce e drept, și în Legea veche a poruncit Dumnezeu, să iubim pe aproapele, dar farizeii au tâlmăcit greșit înțelesul cuvântului »aproapele« referindu-l numai la evrei și astfel au învățat, că pe ceilalți e iertat să-i urești.

După învățătura lui Isus pe dușmani trebuie să-i iubim cu *inima*, cu *vorba* și cu *fapta*.

Inima este lăcașul iubirii ori al urei și totodată ea este izvorul binelui ori al răului ce-l zicem sau îl facem. Gura vorbește din prisosința inimei; dacă inima ni este plină de amăreală față de aproapele nostru de bună seamă nu vom vorbi bine despre el și nici nu ne vom ruga pentru dânsul. Nici nu ne putem hotărî să-i facem bine, când în inimă numai rău îi dorim. Se înșală amar cine crede, că nu păcătuiește în contra poruncii de-a iubi pe aproapele, când la aparență se rețină dela răsbunare și dela vătămarea faptică a lui, dar în inima sa nutrește înstrăinarea și supărarea cu vrerea, aducându-și neîncetat aminte de eventualele nezasuri suferite, dorind tare să-l ajungă ceva rău pe aproapele și întristându-se de binele lui.

Deși nu ne stă în putință să simțim aceeași atracție delicată față de dușman ca față de prieten, totuși cu ajutorul lui Dumnezeu putem și trebuie să suprimăm în noi neplăcerea ce'am simți-o față de el, trebuie să alungăm gândurile de răsbunare și să ne pregătim inima, prin silință neîncetată, spre bunăvoință și compătimire față de răul aproapelui.

Dacă în inimă iubim pe aproapele, dorindu-i numai bine, nici cu *gura* nu-l vom ocări și injura, ci îl vom

binecuvânta și ne vom ruga pentru el, urmând porunca Mântuitorului: rugați-vă pentru aceia, cari vă prigonesc și vă grăesc de rău. E lucru nobil și sublim pentru inima unui adevărat creștin să se roage pentru dușmanii săi. Dacă dușmanul nu voește să vorbească cu noi, putem să vorbim noi despre el cu Dumnezeu, ne putem ruga pentru el și prin aceasta facem un lucru nespus de plăcut Părintelui nostru ceresc. Se înșală amar cine crede că iubește pe aproapele său, când anume îi încunjurăm societatea, când nu suferim nici să ne agrăească și mai ales atunci, când nu-i putem suferi nici privirea. Isus nu a purces astfel. Când Iuda vânzătorul l-a sărutat în chip viclean nu l'a înfruntat cu vorbe aspre nici nu l'a ocărit, ci l'a agrăit cu cuvinte prietenești și, folosindu-se de ultima încercare să-i mântuească sufletul, i'a înfățișat înainte fapta-i murdară cu cele mai dulci și blânde cuvinte: »*Prietene de ce ai venit*«; »*Cu sărutare vrei să vinzi pe Fiul omului*«. Isus precum își arată aici prin cuvinte gingașe iubirea sa față de Iuda, așa și-a arătat-o de nenumărate ori și mai înainte prin fapte, cum a făcut mai pe urmă la cina cea de taină, dându-i ca unui prieten să mănânce din acelaș blid cu el și când i-a spălat chiar și picioarele! Da, pentru că Isus ne spune: faceți bine acelor cari vă urăsc pe voi.

Iubirea nu-i destul să ne-o arătăm numai prin simțăminte și cuvinte prietenești, ci și prin *fapte* de câteori ni-se dă numai ocaziune să ajutăm pe aproapele nostru chiar și dușman fiindu-ne, amăsurat spuselor sf. Ioan ev.: copilașilor să nu iubim cu cuvântul, nici cu limba, ci cu fapta și cu adevărul.

De bună seamă, iubirea dușmanului în felul arătat întrece puterea noastră firească, dară puțința de-a o urma întocmai ne-o dă însuși Dumnezeu, care ne poruncește acest lucru, totul atârnă dela buna noastră voință. Noi suntem doară fiii lui Dumnezeu și astfel trebuie să imităm pe Părintele nostru ceresc, cari își împarte bunurile și asupra celor răi. Ce lucru înspăimântător ar fi, dacă Dumnezeu și-ar retrage și binefacerile sale naturale — lumina, nutremântul, beutura, viața — dela aceia, cari L-au vătămat și numai o singură dată! Păcătoșilor astfel părăsiți nu le-ar rămânea decât desnădejdea! Dacă Dumnezeu în iubirea și mila sa nemăr-

ginită lasă și pe cei păcătoși să se încălzească la căldura soarelui său și lasă să ploaie și să cadă roua binefăcătoare și pe pământurile celor răi, ca prin binefacerile aceste să le miște inima și să-i înduplece la pocăință; nu suntem oare și noi datori să-L urmăm în iubire? Noi suntem creștini și astfel fiii *darului*. Trebuie să-i întrecem pe păgâni și pe farisei! Trebuie să învingem inclinațiile firii noastre stricate, căci altcum aceeași soartă ne așteaptă ca și pe ei.

De altcum nu e tocmai așa de greu de urmat porunca iubirii dușmanilor, dacă luăm în socotință, că toți suntem fiii aceluiași Părinte, deci suntem frați adevărați. Să nu uităm apoi, că Isus și-a vărsat sângele său prețios pentru toți deopotrivă și mai ales pentru cei păcătoși, pentru că bolnavii au mai vârtos lipsă de medic, nu cei sănătoși. Să nu trecem cu vederea apoi nici adevărul acela, că toți suntem rânduiți la același scop ultim: la fericirea veșnică. Având același Tată ceresc, acela comun Răscumpărător și scopul ultim la fel, avem motive din belșug să ne socotim și ținem cum aievea suntem; frați și ca bunii frați să ne iubim.

Ura e semnul slăbiciunii și al răutății fără margini. Dumnezeu e numai: iubire. Spiritul necurat e: ură. Cade-se să ne asemănăm mai vârtos cu părintele nostru decât să urmăm prin faptele noastre pe dușmanul înverșunat al lui Dumnezeu și în același timp și al nostru.

Să rugăm zilnic pe bunul Dumnezeu să ne dea ajutorul său puternic, să împlinim așa cum să cuvine și această însemnată poruncă a iubirii dușmanilor noștri, căci așa va fi și pe pământ pace și bunăînțelegere.

TELLUS.

Predică ocazională.

Spusă la căsătoria unui cleric.

«Femeie vrednică cine va afla mai scumpă este una ca aceasta decât petritele cele de mult preț».

Pildele lui Solomon 31. 10.

Cinstiți miri și iubiți ascultători! În fața actului mare la care ați venit, îmi vin în minte aceste cuvinte ale celui mai înțelept din oamenii vechimii: «Femeie vrednică cine

va afla, mai scumpă este una ca aceasta, decât pietrile cele de mult preț». Dacă e adevărat pentru orice om, pentru orice muritor cuvântul, că femeia vrednică este mai scumpă decât orice comoară și bogăție, cu atât mai vârtos e așa femeia vrednică pentru un preot, căci dacă o luptă e vieața omenească pe acest pământ pentru orice om, cu atât mai vârtos e o luptă pentru preot.

I. *Ce este preoția?* Ne-o spune sf. Scriptură: «Așa să ne socotească pe noi omul, ca pe niște slugi ai lui Hristos și ispravnici ai tainelor lui Dumnezeu». I. Cor. IV. I. Rostul nostru al preoților e clar: predicarea cuvântului lui Hristos. «Mergeți în toată lumea, predicați Evangelia la toată făptura, învățându-i să păzească toate câte am poruncit vouă». Slujba noastră e vestirea legii lui Isus cu vorba și cu fapta. «Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzând faptele voastre cele bune, să preamărească pe Tatăl vostru cel din ceruri». Chemarea noastră aici pe pământ ne-o spune însuș dulcele Isus când zice: «Pe cum m'a trimis pe mine Tatăl, și eu vă trimit pe voi!» adică slujba ce o am împlinit eu să o faceți și voi. «Predică cuvântul; stai asupra cu vreme și fără de vreme; muștră, ceartă, îndeamnă cu toată îndelungărbundarea și cu învățătura». «Priveghiază întru toate, pătimește răul, fă lucrul Evangelistului, slujba ta fă-o deplin» II. Tim. IV. 5. *Iată ce ce este preotul.*

II. *Cum e privită de lume chemarea preotului?* «Iată eu vă trimit pe voi ca pe miei în mijlocul lupilor». «De vă urește pe voi lumea, știți că pe mine mai înainte de cât pe voi m'a urât». De ați fi din lume, lumea ar iubi pe al său, iar că nu sunteți din lume — adică nu sunteți ca lumea — pentru aceasta vă urește pe voi lumea.. Aduceți-vă aminte: de m'au persecutat pe mine și pe voi vă vor persecuta». Ioan XV. 18. «În lume necazuri veți avea, dar îndrăsniți, că eu am biruit lumea». Ioan XVI. 33. «Amin, amin grăesc vouă, că voi veți plânge și vă veți tângui, iar lumea se va bucura». Ioan XVI. 20. «Scoate-vă-vor pe voi din adunări și va veni vremea, că tot cel ce va ucide pe voi să i-se pară, că închinăciune aduce lui Dumnezeu».

III. Aceasta e soartea preotului, pe care o veți pricepe și mai bine dacă vă veți cugeta la *piedecile ce stau în calea activității preoțești*. Necuratul este dușmnaul cel mai mare al mântuirii sufletelor omenești, deci cea mai deasă piedecă în calea slujbei preoțești. «Diavolul, ca un leu răcnind umblă, căutând pe cine să înghită». Patimile omenești, răutatea oamenilor, oamenii certați cu Dumnezeu, cu morala sau legile lui sunt cei mai aprigi dușmani, cei mai mari potrivnici ai preotului. Nu e timpul, nici locul aici, să vă înșir nefericirile fără număr, care le aduc patimile și oamenii orbiți de ele. Zilnic vedem și experiem ravagiile lor. E dureros că astfel de oameni sunt în toate clasele sociale. Cu cât e un preot mai sus pus, cu atât e dușmănit mai mult. Preotul e dator ca, fără cruțare să combată toate păcatele, patimile și să le sbiciuiască fără milă. Atâtez sfinte modele de urmărit în această privință are el în sf. Scriptură. Sf. Ioan Botezătorul zicea: «pui de năpârcă, cine v'a arătat vouă să fugiți de mânia cea viitoare? Faceți roduri vrednice de pocăință...» Mat. III. 7. Chiar Dl Isus de multeori a zis fariseilor îngânați: «Vai vouă fățarnicilor... morminte spoite...» Sf. Ștefan întâiul martir împuta cu tărie: voi pururea Duhului sfânt stați împotriva pe cum părinții voștri, și voi. Pe carele din profeți n'au gonit părinții voștri? și au omorât... acuma voi vânzători și ucigători v'ați făcut». Fapt. ap. VII. 51.

Dacă a fost dator sf Ioan Botezătorul să mustre pe Irod, pentrucă trăia în nelegiuire cu femeia fratelui său: »Nu ți-se cade să iai pe muierea fratelui tău» și a făcut-o deși știa, că are a plăti cu capul său; dacă a fost dator Bourdaloue ca în fața curții regale să sbiciuiască timp de 34 ani răutatea și decadența morală și a făcut'o, încât după cum spunea Dna Sevigne: «oamenii curții tremurau de el», dacă elocuentul Massillon a strigat de atâteaori boerilor dela curtea lui Ludovic XIV: «nu vă este iertat», «de nu vă veți întoarce veți peri...» și au făcut'o deși au trebuit să plătească cu vieța împlinirea acestei datorințe, cu cât e mai de lipsă dar și cu urmări mai neplăcute pentru preot, împlinirea acestei datorințe azi, la noi românii, când cum zice sf. Scriptură: «Toți ne-am abătut împreună nevrednici ne-am făcut», azi,

când după rezelul infricoșat — cum scrie Dr. Paulescu, în cartea sa: «Cele patru patimi și remediile lor» — au explodat toate viciile și mai cu samă hoția și trufia..

IV. *Cum trebuie să fie preotul pentru ași putea implini slujba grea și a sta contra valurilor furioase ce vreau a-l înghiți?* Curat. «Fiți sfinți, pe cum și Tatăl vostru din ceruri sfânt este». Levit 20. 26. *Cinstit.* «Lumina lumii și sarea pământului» Mat X. 14. *Intrepid sau nefricos.* «Turnurile și zidurile Ierusalimului Dumnezeu» Isaia 62. 6. *Treaz.* «Fiți desăvârșiți pe cum și Tatăl vostru din ceruri desăvârșit este». Mat. X. 48.

V. *Pe cine are preotul ajutor dintre oameni în lupta grea a vieții, în slujba sfântă a preoției?* Desigur că pe soția sa. Ea singură îl toate înțelege, ajută, mângăia, da curaj. Femeia poate fi pentru preot inger ca Rafail lui Tovie, pe care trimițându-l patăl său în Midia îi zice: «Cautăți om care, să meargă cu tine» și aflând îi zice: «chemă-l pre el la mine, ca să cunosc din ce neam este și de este credincios, ca să meargă cu tine». Rafail într'adevăr a fost ingerul lui Tovie cum a zis Tovit cătră Ana soția când plângea: «Nu avea grijă soro! Sănătos va veni și ochii tăi îl vor vedea, că inger bun va merge împreună cu el». Tovit V.

Femeia poate fi însă preotului și inger necurat ca lui Iov soția sa, care îi zise: Până când veirăbda.. iată a perit pomenirea ta pe pământ... tu însuți în putreziciunea vermilor șezi... și zi vre-un cuvânt cătră Domnul și mori!» Așa va fi soția, care nu înțelege rostul, soartea și datorințele preotului și o astfel de soție, care nu are în sufletul său dragoste, va trebui să audă dela preotul — soțul său — vorbele lui Iob: «femeie fără de minte...».

Femeia va fi preotului inger, dacă va ști și va înțelege datorințele ce le are ca soție de preot, le va ști și înțelege, dacă va avea dragoste, care este fundamentul, temelia vieții casnice și familiare.

Aveți deci iubiți miri dragoste curată și sinceră unul față de altul și aceasta avându-o, zic și eu cu Tovit: «Gătește-te de cale și să călătoriți binel Mergi cu omul acesta, iar Dumnezeu cel ce locuiește în ceruri să îndrepteze calea voastră și ingerul lui Dumnezeu să meargă împreună cu voi». Amin.

I. C.

Cărți reviste etc.

Morala creștină, manual pentru școlile secundare de Dr. Augustin Tatar, preot-profesor. Cu aprobarea Ordinariatului arhiepiscopesc de Alba-Iulia și Făgăraș. Blaj, 1923. Tipografia seminarului teol. gr. cat.

Cu acest manual s'a închis seria nouilor manuale de religie alcătuite pentru uzul școlilor secundare. Comisiunea catehetică mitropolitană care a îngrijit de redactarea acestor manuale, a făcut un lucru de mare importanță pentru instrucția religioasă. Catehetul cu foarte multă practică și înzestrat cu rare calități pedagogice, *poate să facă spor multămitor și fără manual ori cu manual slab*. Manualul bun însă, asigură reușita completă a învățământului. Comisia catehetică poate fi mândră, că a reușit să dea în mâna elevilor un manual *foarte bun* (Istoria bisericească de Dr. Georgescu), și alte — cele mai multe — manuale, *bune*. Și dacă un manual, două, nu sunt la înălțime și ferite de imperfecțiuni, la noui ediții se pot perfecționa, și astfel întocmite, vor contribui și ele la succesul educației religioase.

Morala creștină a păr. Tatar trebuie s'o înșirăm între manualele *bune*. Ca să păstreze ceea ce a consacrat trecutul, autorul a luat ca bază manualul epuizat, scris de păr. mitropolit Dr. V. Suci. Păr. Tatar, un moralist cu nume, e stăpân pe materia ce predă și are simțul practic în împărțirea și predarea deosebitelor chestiuni. Nu se mărginește la tratarea teoretică a chestiunilor, ci se ocupă de laturea practică, dând îndrumări pentru viața de toate zilele.

Ce privește limba, manualul de față arată pe autorul de manuale în ascensiune. Față de manualul de cl. V — alcătuit de același autor — limba noului manual e superioară. Are compoziție ușoară, stil clar așa încât și elevii de capacitate mai slabă îl vor învăța cu ușurință.

Cartea aceasta scrisă cu multă iscusință pedagogică, cu metodică modernă și, ici-colo, unde e nevoie, cu patos oratoric, va fi o armă folositoare în mâna tinerilor care năzuiesc spre o viață cinstită și curată. Și nu numai elevii, ci și părinții lor vor putea să cetească cu folos acest manual care cuprinde regulele de viață ale creștinilor.

Autorul, la o nouă ediție, va elimina unele imperfecțiuni, inerente oricărei lucrări omenești.

Niger.